

ביאורים במאמרי רבינו

מאמר ד"ה
שיר המעלות
לדוד הנה מה טוב גו'
ל"ג בעומר ה'תשכ"ב
מאת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושש לבריאה

פתח דבר

בשבת והודיה לה' אני שמח להגיש לציבור הלומדים לקראת ל"ג בעומר יום ההילולא דרשב"י, ביאורים במאמר ד"ה שיר המעלות לדוד שנאמר ע"י כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע בהתוועדות דל"ג בעומר תשכ"ב, שבהם מוסברים יותר מושגים יסודיים בחסידות.

הקונטרס הוא קונטרס שני בסדרת "ביאורים במאמרי רבינו".

המאמר במקורו נדפס בסה"מ מלוקט ח"ד עמ' רנ"א.

תודתי נתונה להנהלת "הוצאת ספרים – קה"ת" על נתינת הרשות המיוחדת להדפיס מאמר זה.

כבר כתב דוד המלך בספר תהילים "שגיאות מי יבין", יתכן שנפלו טעויות בעניינים המבוארים, וע"כ בקשתי שטוחה בפני כל הלומדים קונטרס זה לשלוח את הערותיהם, ע"מ שנוכל לתקנם בקונטרסים הבאים.

יה"ר שהעיסוק בדא"ח ובפרט בתורת רבינו יזרו את קיום היעוד "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"

מנחם מענדל אשכנזי

משפיע דא"ח בישיבת תו"ת רוסטוב ע"נ דאן

הכתובת למשלוח הערות:

ת.ד. 3813 בני ברק.

או לאימייל: m_rostov@walla.co.il

עיצוב ועימוד:

יוזמות חינוכיות והוצאה לאור

טל: 08-8502771 פקס: 08-8502772

E-mail: chazak@015.net.il

בס"ד. ל"ג בעומר ה'תשכ"ב

שיר המעלות לדוד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד¹, ומדייק כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו ד"ה זה², הרי שבת אחים הוא שיושבים יחד באחוה ובאהבה, ומה מוסיף גם יחד. ומבאר, דאחים הם הנשמות דדכר ונוקבא השייכים זל"ז³ (חתן וכלה), ושבת אחים הוא הקירוב וההתקשרות שלהם בקישורי תנאים, וזהו הכנה להנשואין, שאז נעשה (גם) יחד, נוסף על התקשרות גם יחד.

וממשיך בהמאמר, דאיתא בזהר⁴ שבת אחים גם יחד, קוב"ה וכנסת ישראל, גם לרבות ישראל דלתתא. ויש לומר, שהשייכות דהפירוש שאחים הם חתן וכלה עם מאמר הזהר דקאי על קוב"ה וכנסת, הוא, כי חתן וכלה שלמטה משתלשלים מחתן וכלה שלמעלה⁵, הקב"ה וכנסת ישראל⁶, ולכן מביא בהמאמר מ"ש בזהר (שבת) אחים הם הקב"ה וכנס"י, כי זהו היסוד להפירוש שאחים הם חתן וכלה.

ולכאורה⁷ יש להוסיף, דהביאור שבהמאמר (בשני הענינים דשבת אחים וגם יחד) הוא גם להפירוש⁸ שאחים קאי על בני ישראל, שבהאהבה והאחוה שלהם שתי מדריגות בכללות. התקשרות (בדוגמת קישורי תנאים), ועי"ז באים אח"כ להתאחדות. ועפ"ז יש לומר, דזה שמביא בהמאמר פירוש הזהר דשבת אחים גם יחד קאי על היחוד דקוב"ה וכנס"י, הוא, כי בכדי שהאהבה והאחוה דישראל תהי' באופן דיחד (דוגמת היחוד דנשואין), הוא⁹ ע"י גילוי היחוד דישראל עם קוב"ה¹⁰. ועפ"ז יש לבאר גם מה שהכתוב¹¹ ממשיך (דשבת אחים גם יחד הוא) כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיוורד על פי מדותיו, כי בכדי שהיחוד דקוב"ה וישראל יפעול בישראל אהבה ואחוה אמיתית עד באופן דיחד, הוא ע"י ירידת והמשכת שמן הטוב, כדלקמן (סעיף ח).

ב) ויובן זה בהקדים דאיתא בזהר¹² זמנא חדא הוה צריכא עלמא למיטרא, אתו לקמי' דרשב"י, וע"י שאמר דרוש בפסוק הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד ירד מטר. וידוע הדיוק בזה¹³, הרי מצינו שבכדי לפעול ירידת גשמים

ובל"ג בעומר הוא הקישורי תנאים "ומאו עד חגה"ש הם מועדי שילוח סבלונות מהחתן לכלה".
(7) ד"לכאורה הוא גם בענין דהוא למסקנא (ראה שר"ח כללי הפוסקים סט"ז אות ח).

(8) מפרשים לתהלים שם. וראה זח"ג נט, ב - הובא לקמן ס"ז.

(9) ראה תניא פרק לב.

(10) ועפ"ז יומתק מה שמדייק בהמאמר מ"ש בזהר "גם לרבות ישראל דלתתא".

(11) תהלים שם, ב.

(12) ח"ג נט, ריש ע"ב.

(13) ד"ה זח"ג כו' דעלמא הוה צריך למיטרא באוה"ת ויקרא (הוספות) ע' רנד ואילן נדפס גם

(1) תהלים קלג, א.

(2) דל"ג בעומר תרצ"ב, בתנאים של בתו הרבנית וכו' מרת שיינא עם בעלה הרה"ח וכו' ר' מנחם מענדל הכהן האַרענשטיין הי"ד.

(3) ראה בארוכה מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרצו ואילך.

(4) ח"ג ז, ב.

(5) ראה ד"ה אשר ברא ה'תשל"ט ס"א (לעיל ע' עט) ובהנסמן שם הערה 9.

(6) וראה בד"ה זה תרצ"ב הנ"ל, שבהקב"ה וכנס"י ישנם הענינים דקישורי תנאים וחתונה, דבחגה"ש הוא החתונה דהקב"ה וישראל כמרז"ל (תענית כו, ב - במשנה) ביום חתונתו זה מתן תורה

היו מוסיפים שש ברכות בשמו"ע¹⁴ וגוזרים י"ג תעניות¹⁵, וחוני המעגל עג עוגה ועמד בתוכה והתפלל¹⁶, ורשב"י פעל זה ע"י אמירת דרוש בלי יגיעה כלל. ונקודת הביאור בזה (כמובן מהדרושים), דזה שצריך להשתדלות מיוחדת לפעול ירידת גשמים הוא בתפלה. דכיון שתפלה היא מלמטה למעלה, לכן בכדי שהעבודה (תפלה) דהתחתונים תעורר ותמשיך גשמים (דשרש הגשמים הוא למעלה מהשתלשלות¹⁷) צריכה להיות השתדלות מיוחדת. ורשב"י המשיך ירידת גשמים ע"י אמירת תורה, דתורה היא מלמעלה למטה, ולכן לא הי' צריך לעבודה וליגיעה. והטעם על זה שרשב"י דוקא המשיך ירידת גשמים ע"י אמירת תורה, הוא, כי ירידת גשמים (לאחרי שהי' תחלה עצירת גשמים) הוא שינוי בעולם, דזה שנעשה שינוי בעולם הוא (בדרך כלל) ע"י תפלה, כמבואר בתניא¹⁸. אלא שברשב"י, גם בעסק התורה שלו היתה (גם) המעלה דתפלה, ולכן המשיך ירידת גשמים ע"י אמירת תורה.

(15) משנה שם יב, ב. רמב"ם שם פ"ג ה"ב ואילך. טושו"ע שם.

(16) תענית כג, א.

(17) ראה תענית (ב, א) דגשמים לא נמסרו ביד שליח. וראה סה"מ תרמ"ד ע' קנה.

(18) קר"א רד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנה, א).

כביאורי הזהר להצ"צ כרך ב אחרי ע' תקכא ואילך. ד"ה בזהר פ' אחרי כו' זימנא חדא תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' רסו ואילך). סה"מ עטר"ת ס"ע קל ואילך. תרפ"ז ע' צא.

(14) משנה תענית סו, א, רמב"ם הל' תעניות פ"ג ה"ז. שם פ"ד ה"ז ואילך. טושו"ע אר"ח הל' תענית סתקע"ה.

ביאורים במאמרי רבינו

והטעם לזה, כי אוא"ם הנמשך בעולמות הרוחניים העליונים, מרומם הוא ונעלה מהעולם הזה הגשמי, ובמילא אין הוא יכול להיות נמשך לתוכו (דלא כהעולמות הרוחניים העליונים שיש לו עדיין איזו שהוא שייכות אליהם), וכדי לפעול שינוי ושידוד הטבע בעולם הזה הגשמי יש צורך שהמשכה תהיה ממדרגה גבוהה ביותר, זו שאיננה מוגדרת בשום גדר, גם לא בגדר של "רוחניות" (ראה בלקו"ת צו יב' ג' בעניין "אני ולא מלאך").

ובדוגמת הידוע, שככל שהאדם הוא חכם גדול ומרומם יותר כך ביכולתו "להוריד" ולהמשיך את חכמתו למטה מטה יותר, עד שהיא תהיה מובנת גם בשכלם של אנשים חכי פשוטים.

(2) "ע"י תפילה" בתניא שם מבואר, שדוקא על ידי תפילה ממשיכים את האוא"ם עצמו לעולם הזה התחתון, משא"כ ע"י לימוד התורה וקיום המצוות, שאז ממשיכים רק

(1) "שנעשה שינוי בעולם" בתניא מבואר, שכדי לפעול שינוי בעולם, כגון "שיתרפא החולה וירד הגשם", הוא ע"י המשכת "אור אין סוף הכל יכול.. לא בדרך התלבשות", ורק אור אין סוף ביכולתו לפעול שינוי בעולם ולשנות הנבראים מכמות שהם.

ואולי אפשר לומר הביאור בזה, דהנה יש ב' סוגי המשכות אלוקיות לבי"ע: א. המשכה המתלבשת בטבע העולם וכללי הבריאה, שאין עניינה לשנות סדרי בראשית, ונמשכת ממדרגה אלוקית מצומצמת, שלגבי קיימים הגדרים וההגבלות שבעולם. ב. המשכה שלא בדרך התלבשות, שעניינה לשנות סדרי בראשית, ונמשכת ממדרגה נעלית שבאוא"ם שלגבי בטלים כל גדרים והגבלות העולם.

והנה, כל זה הוא אפי' כאשר מדובר בשינוי סדרי שנעשים בעולמות הרוחניים העליונים, ויתירה מזו, כאשר השינוי נפעל בעולם הזה הגשמי דלמטה, אזי צריכה ההמשכה לבא ממקום גבוה ונעלה עוד יותר.

ג) והענין הוא, דהחילוק בין תורה ותפלה הוא ע"ד החילוק בין ברכה ותפלה¹⁹. דתפלה היא מלמטה למעלה (כנ"ל), שהמתפלל הוא למטה ומבקש שישיעו לו מלמעלה, וברכה היא מלמעלה למטה, שהמברך [זה שיש לו כח לברך, וע"ד אברהם אבינו שאמר לו הקב"ה הברכות נתונות לך²⁰] הוא למעלה מהשורש שממנו נמשכת הברכה וממשיך אותה מלמעלה למטה. וזהו שברכה היא בדרך ציווי, כי המברך הוא למעלה מהשורש שמשם נמשכת הברכה ולכן בכחו לצוות. והנה המעלה דברכה לגבי תפלה היא בנוגע להאדם המברך והמתפלל, אבל בנוגע להמשכה עצמה, ההמשכה שע"י תפלה היא נעלית יותר. דענין הברכה הוא להמשיך מה שכבר נמצא בהמקור ולא דבר חדש, וענין התפלה הוא בקשה מהקב"ה שגם באם לא ישנה ח"ו ההשפעה גם בהמקור, ולא עוד אלא שנגזר עליו שיהי' חולה ח"ו וכיו"ב, מ"מ, תומשך לו השפעה חדשה מאוא"ס שלמעלה

(20) במדב"ר פ"א, ב (בסופה).

19) בהבא לקמן ראה בהמציין בהערה 13. וראה גם לקו"ש ח"י ס"ע 38 ואילך, ובהנסמן שם.

ביאורים במאמרי רבינו

משם באה מצד עצמה, שראוי ומוכרח להמשיך שפע זה לאדם למטה. כגון מידת הגבורה (דין), שכאשר האדם עושה את כל המוטל עליו אזי עפ"י דין צריך ומוכרח להמשיך ולהשפיע לו לפי מעשיו.

4) "מה שכבר נמצא במקור" רבינו מבאר כאן, שענין ה"ברכה" הוא רק כדי להמשיך את השפע שכבר נמצא במקור ולא ליצור השפעה חדשה.

וצריך להבין, שהרי אם במקור כבר קיים ומזומן שפע זה לאדם, מהו העיכוב שמונע את המשכת השפע, עד שהוא זקוק גם לברכה, שאז דוקא תומשך למטה?

אלא מבואר בדא"ח (ראה סה"מ עטר"ת עמ' ק"ל ותרפ"ז עמ' צ"א) שיש ב' מדרגות ושלבים בהשפעה שמלמעלה:

הא', ההשפעה שמוצד הדין ומשפט שבראש השנה "שמונותיו של אדם קצובין לו מר"ה", שזהו הן בנוגע לשפע גשמי והן בנוגע לשפע רוחני. והב', שגם לאחר שכבר נקצבה לו ההשפעה המדודה מצד הדין ומשפט שבר"ה, עדיין צריכה היא להיות נמשכת לעולם הזה התחתון דרך כל "סדר

גילוי והיות מאוא"ס ולא אוא"ס עצמו ממש. ולפיכך (ראה בהערה הקודמת) הגילוי שע"י התומ"צ הוא לעולמות עליונים בלבד (והאורות מעולמות העליונים באים ונמשכים אח"כ בדרך צמצום והתלכשות גם בעוה"ז), אבל ע"י תפילה נמשך אוא"ס עצמו ממש כמו שהוא ומאיר בעולם העשייה.

הטעם לזה שאוא"ס ממש נמשך לעולם ע"י תפילה דוקא ולא ע"י לימוד התורה:

בתפילה יכול האדם לבא לידי ביטול בתכלית - כאשר ההתעוררות אצלו היא באופן של "בכל מאוודך", בלי גבול - ועד שהוא מסתלק לגמרי מההרגלים והגדרים שלו. משא"כ בלימוד התורה שצריך להיות באופן של הבנה והשגה דוקא, והרי הבנה עניינה (לא ביטול עצמו, אלא) שגם מציאותו כמו שהיא מסכימה לכך.

וראה בהע' 8 18 שדוקא הביטול והיציאה מגדרי האדם ממשכים את אוא"ס הבלי גבול ושלמעלה מכל גדר (ראה בסה"מ מלוקט ה"ד עמ' שי"ד ועמ' שכ"ג ובח"ה עמ' קכ"ט).

3) "מקור" פירושו, דגנא זו שבאלוקות השייכת והמושפעת מהתחתון, וההמשכה

ביאורים במאמרי רבינו

ימינך על ראשו, וימאן אביו ויאמר... אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים".

ולכאורה יש להבין: כיון שיעקב ברח אותם, היה ביכולתו, לכאורה, לברך את מנשה בכרכה זו גופא שזרעו של מנשה יגדל מזרעו של אפרים (משום שהוא הבכור)?

אלא, שהכרכה איננה **מחדשת** דבר מעיקרו, אלא ממשיכה את הכרכה מה"מקור" בלבד, ומשום כך לא היה יכול יעקב לפעול באמצעות ה"בכרה", שזרעו של מנשה יהיה גדול מזרעו של אפרים, שכן ב"מקור", אפרים הקטן יגדל ממנו.

ועוד מבואר בדא"ה, שזהו מה שברכה היא מלשון "מברך" שמשמעו "ממשיך" – כי עניין הכרכה הוא רק להמשיך לעולם את השפע שכבר קיים ונמצא במקור, ולא ליצור שפע חדש. ועוד, שברכה היא מלשון "ברכה" – כי עניין הכרכה הוא להמשיך את השפע שכבר נמצא בברכה – במקור – ולא ליצור שפע חדש (ראה בלקו"ש ח"י עמ' 38 ובהנסמך שם).

6) **"השפעה חדשה"** מהלשון השפעה "חדשה" מאוא"ם שלמעלה מהשתלשלות משמעו, שלא זו בלבד ששפע זה לא היה קיים קודם ב"מקור" שמצד "סדר השתלשלות", אלא שכיון שהוא נמשך ממדרגת "אוא"ם שלמעלה מהשתלשלות", הרי הוא חדש גם לגבי מדרגה זו ש"למעלה מהשתלשלות", שלא היה כלול במקורו כלל, ותחילתו היא מהוץ למקור, וההשפעה היא "חדשה" לגמרי.

נקודת הביאור בזה בקצרה:

שפע הנמשך מדרגת "השתלשלות" יש לו "מקור" באלקות, והיינו, שהפרטים שב"סדר השתלשלות" גופא, מכריחים ומחייבים את המשכת השפע (כנ"ל הערה 3). משום שעשר הספירות שבסדר השתלשלות כוללות בתוכן (באופן רוחני) את כל הפרטים שבעולם. משא"כ שפע הנמשך ממדרגה ש"למעלה מהשתלשלות" – אין לו "מקור", כי מדרגה זו היא גבוהה ונעלית כ"כ עד שאין

ההשתלשלות". והיינו, שלא די בכך שההשפעה נקצבה כבר עבורו בר"ה, אלא שהיא צריכה, כביכול, להתאים עצמה ולקבל "הסכמה" מכל הספירות שבסדר ההשתלשלות, וזהו הדין ומשפט שישנו (בנוסף לדין ומשפט שבר"ה, גם) בכל יום כאשר ההשפעה יורדת ונמשכת למטה בעולם.

וכיון שמצד "סדר ההשתלשלות" יכול להיות שינוי בהשפעה

– שמידת ההשפעה תתמעט, או שיהיה חילוף בסוג ואופן ההשפעה (כגון, שאם נקצבה לו בר"ה השפעה גשמית, אפשר שלאח"ז, בדין ומשפט שבכל יום, ישתנה להשפעה שתומשך לו ברוחניות, בגן עדן. וכן להיפך, שאם קצבו לו בר"ה השפעה של רגש והתעוררות רוחנית, אפשר שישתנה אח"כ להשפעה גשמית, עד שתלך למקום בלתי ראוי, ר"ל) –

הנה ע"ז באה הכרכה שעניינה ש"לא יעיינו בדינו". והיינו, שההשפעה תימשך דרך סדר ההשתלשלות רק בדרך "מעבר" ולא בדרך "התלבשות".

וע"ד החילוק שבין כח החכמה שבא בהתלבשות כמוה שבראש, שהמוח משיג ותופם את השכל עד שע"ז נעשה שינוי בשכל מכמו שהיה במהרתו בכח החכמה, לבין אדם המעלה דברי חכמה ושכל על הכתב, שאף שהחכמה נמשכת על ידי היד הכותבת, לא נעשה בה שום שינוי ע"י היד, כי היד משמשת רק כ"מעבר" שההשכלה עוברת דרכה, אבל אינה מאירה ומושגת ומשתנית בה ועל ידה.

5) **"ולא דבר חדש"** במאמר זה מבאר רבינו, שה"בכרה" ממשיכה רק שפע שכבר נמצא במקור, אבל אין היא יוצרת שפע חדש. ההוכחה לזה היא מברכתו של יעקב אבינו לאפרים ומנשה, בני יוסף, אשר "שת ימינו על ראש אפרים ואת שמאלו על ראש מנשה", עד שאמר לו יוסף "כי זה הבכור שים

מהשתלשלות. דזהו שאומרים בכמה תפלות יהי רצון, דפירוש יהי רצון הוא שיהי רצון חדש. והטעם על זה שהמשכת אור חדש הוא ע"י התפלה דוקא, כי למעשה ידיך תכסוף²¹, ולכן, ע"י התפלה, עבודת המטה, מגיעים לאוא"ם שלמעלה מהשתלשלות.

(21) איוב יד, טו.

ביאורים במאמרי רבינו

התפילה יש בכוחה לפעול את המשכת האוא"ם שלמעלה מהשתלשלות, והוא מצד ה"חידוש" שבה.

ע"ד משל למלך גדול, שכדי לעוררו להשפיע השפעה חדשה, מיוחדת ויוצאת דופן, אין פועלים זאת על ידי נתינת מתנה חשובה למלך, שכן למלך לא חסר דבר וגנוי המלך מלאים באוצרות זהב וכסף ואבנים מובות ומרגליות. התעוררות המלך היא ע"י דבר הידוש דוקא שגורם אצלו "צחוק", כגון "ציפור המדברת". והרי דיבורו של האדם נעלה יותר מדיבורה של ציפור, ועכ"ז, דוקא דיבור הציפור מעורר את המלך, וזהו לא מצד מעלתו אלא מצד החידוש שבו.

עד"ז הוא בנמשל, באלקות, שדוקא על ידי התפילה מעוררים השפעה חדשה מאוא"ם, ואין זה מצד מעלתה, אלא מצד החידוש שבה. והחידוש הוא, שאע"פ שהם נבראים תחתונים שלא נרגש בהם אלוקות והם בהעלם והסתר, עכ"ז הם מתבטלים לאלקות (ראה בסה"מ תרכ"ז עמ' תל"ב).

ולתוספת ביאור: כמבואר בדא"ה, הנה אף שעשר הספירות שבאצילות נעלות הן ובאין ערוך מהנבראים שבעולם העשיה, אמנם לגבי אווא"ם עצמו הם נחשבות כעשיה ממש. לפיכך, ההתלבשות של אווא"ם בעשר הספירות כדי לפעול באמצעותם בעולמות היא השפלה גדולה לאוא"ם, עד שע"ז נאמר "במקום שאתה מוצא גדולתו אתה מוצא ענוותנותו". ומשום כך, אווא"ם איננו חפץ להתלבש בהם ללא הקדמת ההתעוררות להשפיע שהוא על ידי עבודת התחתונים (ראה דרמ"צ עמ' קיה ב). וזהו הסיבה לכך שתפילה יכולה להמשיך מצד העבודה

היא מוגדרת בשום גדר כלל, ובמילא אין היא מורכבת מפרטים ולכן אין היא כוללת ומחייבת את הפרטים שבנבראים.

יתירה מזו, מדרגה זו ש"למעלה מהשתלשלות" מובדלת ומרוממת כל כך מן העולם, עד שגם כאשר נמשך ממנה שפע לעולם, הרי זה בדרך ממילא, ולא על ידי התעסקות בפעולת והמשכת השפע. לפיכך, שפע הנמשך ממנה, אין לו שורש ושייכות לפרט מסוים בלמעלה מהשתלשלות, אלא תחילתו היא מהיץ למקור. ומאידך, אמנם ההשפעה לא קשורה לפרט מסוים במקור אבל דוקא השפעה זו (ובעיקר הכח המלוכש בהשפעה), היא "כמו העצם" ע"ד אור מהמאור (ראה בארוכה בסה"מ עטרת עמ' ק"ל ותרפ"ז עמ' צ"א).

(7) "ע"י התפילה דוקא" במאמר מבאר, שרק תפילה יכולה להמשיך המשכה חדשה מאוא"ם שלמעלה מהשתלשלות.

יש להעיר, שלכאורה מצינו שגם ברכה יכולה להמשיך אור חדש, וכגון ברכת כהנים (ע"י בהע"י רבינו מס' 23).

והחסבר בפשטות, שבברכת כהנים מברכים כהנים בשליחותו של הקב"ה וא"כ הקב"ה הוא המברך (ראה בלקו"ש ח"י עמ' 38).

(8) "למעשה ידיך תכסוף" רבינו מבאר כאן, שהטעם לזה שעל ידי תפילה דוקא (ולא על ידי ברכה) ניתן להמשיך ולעורר את האוא"ם הוא מפני ש"למעשה ידיך תכסוף".

הביאור בזה:

אף שה"ברכה" נעלית יותר מה"תפילה", שלכן ברכה פועלת בדרך ציווי משא"כ תפילה שפועלת רק בדרך בקשה, עכ"ז, דוקא

ביאורים במאמרי רבינו

ההשתלשלות מספיק מעשה (חידוש) רגיל, וכדי להמשיך אור שלמעלה מסדר השתלשלות נדרשת עבודה שלמעלה מהמדידות וההגבלות של האדם, היא ההתעוררות של אהבת ה' בלי מדידה והגבלה, בחי' "ככל מאודך".

ואף שאין אהבה זו למעלה ממדידה והגבלה באמת לאמיתו, שכן אהבה זו היא רק למעלה מהגבלת אדם זה, אבל כשלעצמה היא עבודה מוגבלת, ואפשר שגם לגבי מדרגת אדם אחר היא נק' מוגבלת, ובודאי לגבי הכלי גבול האמיתי, וכיצד אפוא יש בכוחה לעורר את המשכת האוא"ם הכלי גבול?

אלא שזה גופא "עלה ברצונו ית'". זה שיש בכוחה של העבודה ש"בלי גבול" לעורר את המשכת באוא"ם הכלי גבול, אין זה מצד הכלי גבול שבעבודה זו מצד עצמה אלא מצד ש"כך עלה ברצונו ית'" שכך יהיה, ושלצורך זה מספיקה העבודה שהיא "למעלה מהגבלת אדם זה" (ראה בכ"ז דרמ"צ קס א).

ובעומק יותר יש לומר (ראה בלקו"ש חי"ז עמ' 115), שמהותה של האהבה הכלת מוגבלת של הנברא, היא הכל'ג של אוא"ם. כי לנברא מצד עצמו, שהוא נברא מוגבל, אין שייכות לבלי גבול כלל, וכאשר יש בו איזה תנועה של בלי גבול, ברור בלי שום ספק שתנועה זו המנוגדת למהותו הגבולית, איננה נובעת ממנו וממציאותו, אלא שואבת מכח הכלי גבול שבאוא"ם, ולכן היא באמת מעין המשכת.

9) "תבסוף" אולי אפ"ל, שזה שעלה ברצונו ית' שפעולת ועבודת התחתונים יעוררו וימשיכו אוא"ם בעולם לא רק מצד חסד הוי', ושעבודת התחתונים ממשיכה רק בפועל – אלא שעלה ברצונו שמעשה התחתונים באמת יתפוס מקום והשיבות למעלה ואפי' באוא"ם שלמעלה מהשתלשלות, ועבודת האדם עצמו היא זו שתעורר את המשכת (ראה בהערה דלעיל), הוא מכמה סיבות:

(החידוש) שבה שמעוררת את ההשפעה. ועדיין צריך להבין, איך יכול החידוש שבמעשה התחתונים, לעורר ולהמשיך את האוא"ם שלמעלה מהשתלשלות ונעלה ומרומם מהם ובאופן של אין ערוך לגמרי?

בשלמא במדרגות אלו שבאלוקות שיש למעשה התחתונים תפיסת מקום אצלם, כגון עשר הספירות שבסדר השתלשלות, שאף שהם נעלים מהנבראים שבעולם העשיה, ובאין ערוך, עדיין יש להם איזו שהיא השיבות ותפיסת מקום, עד שמעשה התחתונים פועל שינוי אצלם, ושעליהם נאמר במדרש (רבינו בחיי שלה יד יז) עה"פ "ועתה יגדל נא כה אדני", שע"י קיום המצוות פועלים הגדלה בשם ה', וע"י אי קיום המצוות מתישין כה שלמעלה כמ"ש "צור ילדך תשי".

אמנם לגבי אוא"ם שלמעלה מהשתלשלות הרי אין שום ערך למעשה התחתונים, וא"כ כיצד יש בכוחו של החידוש שבמעשה התחתונים לעורר ולהמשיך ממדריגה זו?

וביותר צריך להבין, במה שנאמר ש"במדה שאדם מודד בה מודדין לו". והרי אין ערך בין המדה המוגבלת של האדם למדת הקב"ה ואינם בהשוואה כלל, וא"כ מהו הקשר וההכרח אשר באותה מדה שהאדם המוגבל מודד ימדדו לו גם מלמעלה?

מבואר ע"ז בחסידות, שהפירוש האמיתי של "למעשה ידיך תבסוף", היינו שמעשה התחתונים מעורר את המשכת מלמעלה, אינו מצד העבודה כשלעצמה שהיא מכריחה, כביכול, את המשכת, אלא רק משום ש"כך עלה ברצונו ית'" (וראה בהע' הבאה).

ומה שעלה ברצונו הוא, שכך יהיה באמת. כלומר, שעכשיו לאחר שעלה ברצונו, אזי גם העבודה מצד עצמה תופסת מקום למעלה (שזה גופא היה הרצון, שיתפוס מקום), ויש בה את הכח לעורר את המשכת. לפיכך צריכה העבודה להיות מעין המשכת, והיינו, שכדי לעורר ולהמשיך אור מסדר

ד) והנה ענין זה שבתפלה (שעל ידה נמשכת השפעה חדשה) הוא בכללות גם בתורה. דזה שע"י הפסק דין שבתורה נעשה שינוי בעולם²² [שנעשה דבר חדש שלא הי' גם בשרש ומקור העולם] הוא, כי התורה היא למעלה משרש העולם (כי התורה היא חכמתו ית' שלמעלה מהחכמה דמעשה בראשית), ולכן, ע"י הפס"ד דתורה נעשה שינוי וחיידוש בעולם. ונמצא, שבתורה ישנם ב' המעלות, המעלה דתפלה - המשכת ענין חדש, והמעלה דברכה²³. דהשינוי והחיידוש שנעשה בעולם ע"י הפס"ד דהת"ח העוסק בתורה הוא (לא בדרך בקשה כבתפלה, אלא) בדרך ממילא. וכידוע²⁴ בענין מאן מלכי רבנן²⁵, דלהיות שלימוד התורה שלהם הוא

ישנם ב' המעלות (דברכה ותפלה), ובהמשך הענין שם בנוגע לתורה.
24) תו"א וישב כו, ב. וראה אה"ת ויקרא שם (ע' רנ). סה"מ תרכ"ז שם (ע' רעא).
25) כ"ה בתורה אור שם (ובכמה מקומות) ע"פ גיטין סב, א.

22) כידוע הרא"י לזה מירושלמי (נדרים פ"ו סוף ה"ח. ועוד. הובא בשו"ע אדה"ז הל' נדה סקפ"ט סקכ"ג), דכאשר ב"ד מעברין את השנה - בתול' חזרין.
23) כ"מ באה"ת ויקרא ובסה"מ תרכ"ז שבהערה 13. וראה גם סה"מ תרכ"ט ע' ג', שבברכת כהנים

ביאורים במאמרי רבינו

שכר, כי השכר לא תואם את התועלת של העבודה) אין הוא מוצא בעבודתו היות והנאה, ובמילא היא מאוד קשה עליו (ראה בלקו"ש ח"ג עמ' 1009 ובלקו"ש ח"ד עמ' 1133).

והיות שהקב"ה הוא עצם הטוב, ו"טבע הטוב להיטיב", לכן קבע ו"עלה ברצונו", שעבודת האדם תתפוס באמת מקום למעלה.

10) "חכמתו ית' שלמעלה מהחכמה דמעשה בראשית" ידוע, שהעשרה מאמרות שעל ידם נברא העולם נקראים בשם "מילין דהדיוטא" - דברי הדיוט - לגבי הקב"ה בעצמו, מפני שהקב"ה עצמו נעלה ומרומם לאין ערוך מאלו העשרה מאמרות.

בחסידות מובא משל ע"ז (ראה לקו"ת אהרי כה ד) ממלך בשר ודם שיש לו ריבוי זהב וכסף ומרבה לספר בעניני עפר וחרס שהם ודאי מילין דהדיוטא לגביו. כך ויותר מזה לאין קץ ותכלית, הוא הערך של דיבור העשרה מאמרות לגבי הקב"ה עצמו, כי ככלות הכול, הזהב והכסף הם גשמיים כמו העפר, משא"כ העשרה מאמרות הם באין

א. ע"ז דוקא נשלמת הכוונה ד"נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים". כי הכוונה ב"דירה בתחתונים" היא ש"התחתונים" מצד עניינם הם יהיו דירה לו ית', לכן צריך ש"הדירה" תיעשה ע"י ובכוח עבודת התחתונים, שאז דוקא נעשים התחתונים מצד עניינם דירה לו ית' (ראה לקו"ש ח"ב עמ' 73).

ב. טבע האדם הוא שיש לו תענוג אמיתי רק כאשר משיג את צרכיו בעמל ויגיעה, וככל שהמאמץ והיגיעה גדלים יותר, כך גדל התענוג מהפירות, וההשגים מתוקים וערבים יותר. לעומת זאת, כאשר האדם מקבל את צרכיו במתנת הינם הרי זה נחיתות ושפלות ערך עבורו, עד שנקרא בשם "נהמא דכיוסופא" (- "לחם בזיון"). באותה מידה, אם עבודתו של האדם אין בה שום תועלת לבעל הבית המשלם עבור העבודה, אזי יש גם לשכר זה שבא תמורת עבודה שאין בה תועלת, גדר של "נהמא דכיוסופא".

וכן כאשר האדם ידע שעבודתו לא מביאה תועלת אמיתית (אע"פ שמקבל עלי'

בביטול, הרי הפסקי דינים שלהם הוא שהמלך עצמו (מלך מלכי המלכים הקב"ה) גוזר ואומר את הפסק דין, וכיון שזהו גזירת המלך, נעשה כן ממילא. ועד"ז הוא בנוגע להמופתים שעשו התנאים ואמוראים ע"י עסק התורה שלהם²⁶, כמו רפב"י שאמר גינאי נהרא חלוק לי מימך²⁷, שישנם בזה שתי המעלות. שינוי וחיידוש בהנהר (שאינו גם בשרשו ומקורו²⁸) - המעלה דתפלה, ושהשינוי בהנהר נעשה ע"י הצייווי של רפב"י - המעלה דברכה.

ה) אלא שאעפ"כ מעלה בתפלה לגבי תורה, כי תורה היא חכמה, וחכמה (גם) החכמה דתורה שלמעלה מהחכמה דמעשה בראשית) היא באין ערוך לגבי אוא"ס, וע"י התפלה ממשיכים רצון חדש מאוא"ס שלמעלה גם מהחכמה דתורה²⁹. ועפ"ז יש לומר, דהחיידוש בזה שרשב"י המשיך ירידת גשמים ע"י אמירת תורה לגבי המופתים העצומים³⁰ שעשו כמה תנאים ואמוראים ע"י עסק התורה שלהם, הוא, שהשינוי בעולם שעשו כל התנאים והאמוראים הוא ע"י שהמשיכו וגילו שכן הוא ע"פ חכמת התורה³¹, והחיידוש דירידת מטר ע"י שרשב"י אמר דרוש

תורה, גם במי שתורתו אומנתו, היא מבחינת חכמה, וע"י התפלה "ממשיך יהי רצון שלמעלה מהחכמה, ולכן אף שע"פ החכמה אין יסורים בלא עון עכ"ז ע"י הרצון נמשך המחילה", (30) כ"ה הלשון בלקו"ת שבהערה 26.

(31) להעיר מתורת הה"מ (לקו"א נז, ד. או"ת ר"פ

26) לקו"ת תזריע כב, ג. סה"מ ה'ש"ת ע' 116.
27) חולין ז, א.
28) ראה לקו"ת שם כג, א, דזה שע"י התורה פעל חלוקת הנהר הוא לפי שהגילוי שנמשך ע"י התורה הוא מלמעלה מהשתלשלות.
29) ראה אוה"ת נשא ע' ערה, דההמשכה שע"י

ביאורים במאמרי רבינו

ערוך לגמרי לגבי הקב"ה בעצמו.

11) "המלך עצמו אומר את הפסק דין" על ידי לימוד התורה יכול האדם להגיע למצב נעלה כל כך, עד ש"שכינה מדברת מתוך גרונו", שלא הוא המדבר אלא הקב"ה שם הדברים ומדבר מפיו.
ושתי סיבות לכך:

א. התורה עצמה היא היא רצון ודבר ה'. זהו החילוק שבין לימוד תורה לבין קיום המצוות, שבלמוד התורה דברי התורה הם בעצמם רצון ה', משא"כ במעשה המצוות שהעשי' היא רק הקיום והביטוי של הרצון ולא הרצון עצמו (ראה לקו"א פכ"ג).

ב. על ידי העסק בלימוד התורה מסוגל האדם להגיע לביטול נעלה ומוחלט יותר להשם מאשר בביטול שעל ידי קיום המצוות. זאת משום שהמצוות מצד עצם עניינם נותנות מקום למציאות האדם, באשר כל

עניינם הוא, ציווי לאדם, לא כן התורה שקיומה איננו תלוי בבריאת קיום העולם, באשר אין עניינה לצוות את האדם כי אם גילוי חכמתו ורצונו של הקב"ה בעצמו כיצד ראוי להתנהג. והיות שאין היא תלויה ואין היא נותנת מקום למציאות האדם, יכול האדם להגיע לביטול מוחלט בשעת לימוד התורה, ועד שמציאותו כלל לא קיימת.

לפיכך, בקיום המצוות נמשל האדם לעבד המקיים את ציווי המלך, משא"כ כאשר הוא עסוק בלימוד התורה, אין הוא כעבד אלא הוא הוא המלך עצמו עד ש"שכינה מדברת מתוך גרונו".

12) "וחכמה היא באין ערוך לגבי אוא"ס" החכמה, גם חכמת התורה, החכמה דלמעלה, היא דרגא מוגדרת ולפיכך מוגבלת, משא"כ אוא"ס שאינו מוגדר בשום גבול ובשום גדר. לפיכך, מצד התורה תהיה ירידת

בפסוק הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, הוא, דהגם שהדרוש שאמר שייך רק לענין המטר³² בכלל אבל לא הי' בו רמז שהעולם הי' ראוי אז למטר, ונמצא שגם ע"פ חכמת התורה (שלמעלה משרש העולם) לא הי' העולם ראוי למטר, וזה שירד אז מטר ע"י אמירת הדרוש הוא לפי שע"י אמירת הדרוש המשיך מאוא"ס שלמעלה מהחכמה דתורה, בדוגמת ההמשכה שע"י תפלה.

ויש לומר, דזה שע"י אמירת תורה דהרשב"י נמשך מאוא"ס שלמעלה מהחכמה דתורה, הוא, כי בפנימיות התורה מאיר בגילוי אוא"ס³³, ולהיות שרשב"י הי' מקור פנימיות התורה [וגם בלימוד הנגלה שלו האיר הפנימיות³⁴], לכן ע"י אמירת תורה שלו המשיך בגילוי אוא"ס שלמעלה מהתורה.

גזירה בעלמא אלא) הסברה. עיי"ש.
 (32) ראה אזה"ת ויקרא שם (ע' רנד. רנד.). סה"מ תרכ"ז שם (ע' רעג).
 (33) ראה המשך תער"ב ח"ב פשס"ד (ע' תשמז).
 (34) המשך תער"ב שם. וראה גם המשך תרס"ו ע' מה. שם ע' שו. וככ"מ. וראה ד"ה פתח ר"שהיתשל"ד ס"ו (סה"מ מלוקט ח"ג ע' קנו), שע"י הגילוי דפנימיות התורה הגיע רשב"י להקשר

בשלה לא, ג) דזה שהקב"ה גוזר וצדיק מבטל (מו"ק טז, ב. וש"ג) הוא "כמשל אב שאומר חידוש בתורה והבן מגודל חריפותו ופלפולו סותר את דבריו" - דמזה מובן, שזה שצדיק מבטל הוא מפני שמגלה (ע"ד נצחוני בני נצחוני (ב"מ נט, ב)) שכי"ה ע"פ חכמת התורה. ובהמשך הענין שם, דזה שאמר רשב"י אם אין אתה חולק מימך גזורני עליך שלא יעברו כך מים לעולם (חולין שם) הוא (לא

== ביאורים במאמרי רבינו ==

אין היא מעלימה על אוא"ס המלוכש בה. כי בציורים שבהם מלוכשים העניינים בחסידות נרגש וניכר שהציור הוא רק לכוש לאוא"ס שהוא עצמו נשאר למעלה מהלכוש.

הביטוי המובהק לזה שהסידות אינה מוגדרת בציור פרטי הוא, שהביאורים שבחסידות מכניסים בהירות ועומק גם בשאר חלקי התורה (וראה שם, בסעיף ה, הדוגמא לזה מהביאור שבחסידות כמשמעות ותוכן אמירת "מודה אני", וכיצד ביאור זה מוסיף בהירות ועומק גם בשאר הביאורים שבשאר חלקי התורה בתוכן של "מודה אני").

בזה בא לידי ביטוי היתרון שבתורת החסידות שלא מצוירת ומוגדרת בגדר פרטי, אלא מופשטת מוגדר פרטי ומאיר בה אוא"ס, עד שהיא מאירה גם את שאר חלקי התורה.

(14) "בלימוד הנגלה שלו האיר הפנימיות" פירוש, שהיה יודע את הפירוש הפנימי שעל פי פנימיות התורה ככל ההלכות שבחלק הפשט (ראה המשך תרס"ו ע' מה).

גשמים רק כאשר זה יתאים מצד כללי וגדרי התורה, משא"כ מצד אוא"ס שאין בו שום גדר והגבלה, אין גם שום הגבלה לירידת הגשמים שיכולים לכא בכל עת ובכל רגע.

(13) "בפנימיות התורה מאיר בגילוי אוא"ס" מבואר במאמר, שבפנימיות התורה מאיר בגילוי אוא"ס, משא"כ בשאר חלקי התורה.

ויש לומר הביאור בזה, ע"פ מה שנתבאר ב"קונטרס עניינה של תורת החסידות", שארבעת חלקי התורה שהם פרד"ם, הנה אף שגם הם מיוחדים באוא"ס, מכל מקום, ה"אין סוף" שבהם מתלבש באיזה ציור המגדיר ומגביל את ענינו לפי הביטוי והתכונה שבחלק זה. בחלק הפשט שבתורה מתלבש אוא"ס וכא בציור והגדרה של פשט, וכן בחלק הרמוז וכו', וההתלבשות זו מעלימה על אוא"ס האמיתי שאיננו מוגדר ואין לו ציור כלל.

לא כן פנימיות התורה, תורת החסידות, שאינה מוגדרת באיזה ציור וגדר פרטי, ולכך

(ו) והנה זה שבכדי לפעול שינוי בהנבראים הוא (בדרך כלל) ע"י תפלה (כמובא לעיל סעיף ב מתניא), הוא מצד שני טעמים. דזה שנעשה שינוי בהנבראים הוא ע"י המשכת אוא"ס שלמעלה מהשתלשלות, והמשכה זו היא ע"י העלאת מ"ן תפלה (כנ"ל סוף סעיף ג) וגם כי בכדי שיהי שינוי בהנבראים שלמטה ע"י האור שלמעלה מהשתלשלות שנמשך בהם צריכים הם להיות כלים להאור, וע"י העלאת מ"ן מלמטה נעשה המטה כלי להאור³⁵. ועפ"ז צריך לומר, דזה שרשב"י המשיך ירדת גשמים ע"י אמירת תורה הוא מפני שבאמירת תורה שלו היו שני הענינים, המשכת אוא"ס שלמעלה מהשתלשלות, וגם הזיכוך דהמטה³⁶ (כדלקמן).

ויש לומר, דזהו גם מה דאיתא בזהר שההשפעה שהמשיך רשב"י ע"י אמירת תורה היתה ירדת גשמים, כי בזה מודגש דזה שבתורתו של רשב"י היתה גם המעלה דתפלה הוא לא רק המעלה דהמשכה מלמעלה מהשתלשלות אלא גם

מצד ההמשכה עצמה [דהמשכת אור שלמעלה מהשתלשלות הוא ע"י העלאת מ"ן שלמטה דוקא], וההוספה "להמשיך אור א"ס ב"ה לחטה", יש לומר, שבתוכה "למטה" מרמז הטעם שבסה"מ עטר"ת שם.

(36) ראה ע"ז סה"מ תרע"ח שם (ריש ע' תב).

דישראל וקוב"ה שלא ע"י אמצעות התורה. (35) כ"ה להדיא בסה"מ עטר"ת שם (ע' קלו). וראה ע"ז סה"מ תרע"ח ס"ע תב. ולהעיר שפ"ז יומתק הלשון בתניא (קו"א קנה, סע"א) "כדי להמשיך אור א"ס ב"ה למטה א"א בלי העלאת מ"ן מלמטה דוקא" - דלכאורה, זה שצריך להעלות מ"ן "כדי להמשיך אור א"ס ב"ה" הוא

ביאורים במאמרי רבינו

התורה היתה המשכת אוא"ס למטה, רק היות שההמשכה לא היתה מצד המטה, והיינו, שהעולם לא היה מוזכך לפני מתן תורה וכלי להאור, לכן האור לא פעל שינוי במטה. חסרון זה בא לידי ביטוי, שלאחרי מתן תורה, "במשוך היובל", כאשר האור הסתלק, היתה שוב אפשרות לחטוא (ראה בלקו"ש ח' י"א עמ' 10).

(16) "נעשה המטה כלי להאור" רבינו מבאר כאן, שע"י העלאת מ"ן דתפילה נעשה העולם כלי לאוא"ס.

וצריך להבין, כיצד יכול להיות המטה כלי לאוא"ס שלמעלה מהשתלשלות, הרי לגבי אוא"ס אין כל ערך והשיבות אפי' לעבודה הכי נעלית? בשלמא זה שהעבודה ממשיכה את אוא"ס אע"פ שאין לה ערך לגביו, הוא כי "כך עלה ברצונו ית", כנ"ל, אבל כיצד נעשה המטה, ע"י העבודה, כלי לאוא"ס?

אלא (ראה בהע' 8) שלאחרי שעלה ברצונו נעשה כן באמת היינו שהעבודה

(15) "מצד שני טעמים" בביאור החילוק שבין שני הטעמים שבכדי לפעול השינוי בנבראים יש צורך בהעלאת מ"ן דתפילה, יש לומר:

בטעם הא' בא בהדגשה עצם המשכת אוא"ס שלמעלה מהשתלשלות לעולם, ובטעם הב' מתייחס לזה שההמשכה פועלת שינוי בנבראים, שכדי שהאור יפעל שינוי במטה לא די בזה שהוא נמשך לעולם בהעלם, אלא הוא צריך גם להיות נרגש בהמטה, וזה יכול להיות רק כאשר המטה מוזכך וכלי לאוא"ס, משא"כ כאשר המטה לא הוזכך אזי האור לא נרגש במטה.

ואולי אפשר לבאר זאת באמצעות משל מפעולה גשמית, שכדי להניע חפץ גשמי מוכרח שהכח יהיה נרגש ומתלבש בחפץ, דאם הכח ישאר רוחני והחפץ לא ירגיש אותו אזי הפעולה בחפץ לא תתבצע.

ומעין זה, רק בדקות יותר, היה החיסרון בגילוי שהיה בעת מתן תורה. בשעת נתינת

המעלה דזיכור המטה. והענין הוא, דזה שהשפעת הגשמים באה ע"י אתערותא דלתתא שייך להגשם עצמו. דכמו שבגשמיות הגשם בא מהעננים שנעשים מלחות הארץ, ואד יעלה מן הארץ והשקה את פני האדמה³⁷, כמו"כ הוא ברוחניות, דגשם הוא ענין שנעשה³⁸ (נמשך) ע"י אתערותא דלתתא³⁹. וכיון שענין הגשם הוא המשכה שע"י אתערותא דלתתא, מובן, דזה שע"י אמירת תורה דרשב"י ירד גשם, הוא, מפני שבתורתו של רשב"י ישנה נוסף על המעלה הבאה ע"י אתערותא דלתתא (המשכה מלמעלה מהשתלשלות) גם המעלה דאתערותא דלתתא עצמה, זיכור המטה.

ויש לומר הביאור בזה, דזה שתורה [המשכה מלמעלה] ותפלה [עבודת האדם] הם שני ענינים [ובכל אחד מהם יש מעלה] הוא בדרגת הנשמות כמו שנעשות מציאות, אבל מצד שרש הנשמות כמו שמושרשות בהעצמות אין לחלק בין המשכה

ובגלל המטר". ובמגיד משנה שם "שבשאר הצרות אפילו בא"י אין להם חומר זה". ואולי י"ל כי בשאר הענינים - עבודת המטה (תענית וכיו"ב) היא רק בשביל השפעתם, ובמטר הוא בשביל המציאות שלו.
(39) המשך וככה תרל"ז פס"ו, עיי"ש בארוכה.

(37) בראשית ב, ו.
(38) להעיר מפרש"י עה"פ שם, ה "לא המטיר לפי שאדם אין לעבוד את האדמה כו' וכשבא אדם כו' התפלל עליהם וירדו".
ולהעיר מרמב"ם הל' תעניות ספ"ג, "שאין גזרין על הציבור תענית כו' אלא בא"י בלבד

ביאורים במאמרי רבינו

וההמשכה מלמעלה נוצרת ע"י תפילתו. לא כן בעבודה של לימוד התורה, שהתורה קיימת עוד לפני שלומד (ראה בסה"מ מלוקט ח"ד ע' ש"ט). בלשון אחר: בתורה העבודה היא רק לקבל ולקלוט את ההשפעה הנמשכת מלמעלה, ע"ד תלמיד שעבודתו היא לקלוט את תורת רבו, משא"כ בתפילה שהעבודה היא ליצור את ההשפעה.

ב. עיקר העבודה שמעוררת את ההמשכה שלמעלה מהשתלשלות היא הביטול (הביאור בזה, ראה בסה"מ מלוקט ח"ה עמ' קכ"ט), ועיקר הביטול הוא בתפילה דוקא, מפני שבתורה גם היגיעה באופן של למעלה מטבעו ורגילותו אינה אמיתית ענין הביטול, כיון שהלימוד הוא בהבנה והשגה, והתוכן של הבנה הוא לא ביטול אלא אדרבה התחשבות במציאותו והבנתו של הלומד, שגם הוא יסכים ויבין, מצד עצמו ומציאותו.

(19) "אין לחלק" רבינו מבאר כאן, שמצד שורש הנשמות אין לחלק בין תורה - המשכה מלמעלה - לתפילה - עבודת האדם - ולומר

תופסת מקום לגביו. ולכן העבודה צריכה להיות דוקא מעין ההמשכה (דרמ"צ כגנ א. קס א).

(17) "ויש לומר הביאור בזה" הצורך בביאור זה הוא, משום שמבואר בהמאמר שתורתו של רשב"י כללה גם את המעלה של עבודת האדם - "למעשה ידיך תכסוף", ולכאורה מעלה זו ישנה רק בתפילה משא"כ בתורה, וכמ"ש בסע"ף ד' שתורה עניינה הוא דבר ה', ולכן השינוי שנעשה בעולם ע"י לימוד התורה הוא לא באופן של בקשת הלומד אלא באופן של ציווי מצד כח התורה ע"ד ברכה (וראה בהע' הבאה).

(18) "המשכה מלמעלה" מבואר כאן, שהתורה עניינה "המשכה מלמעלה".

הנה אף שגם בתורה ישנה "עבודת האדם", התמדה ושקידה בלימוד התורה, עכ"ז נקראת התורה "המשכה מלמעלה", ותפילה דוקא נקראת "עבודת האדם".

ושני הסברים בדבר:

א. בעבודת התפילה, האדם מבקש,

מלמעלה ובין עבודת האדם⁴⁰, דישראל וקוב"ה כולא חד⁴¹. דגילוי ענין זה (שישראל וקוב"ה הם חד ממש) הוא בפנימיות התורה, תורתו של רשב"י, ולכן בתורתו של רשב"י יש גם ענין התפלה (זיכוך המטה).

(ז) ויש לומר, דזה שאמירת התורה דרשב"י היתה בפסוק הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד הוא מצד שני ענינים. לפי שזה שייך לירידת גשמים (כנ"ל סעיף ה), וגם לפי שזה שפעל ירידת גשמים (שענינם הוא אתערותא דלתתא, עבודת האדם) ע"י אמירת תורה (המשכה מלמעלה, תורתו של הקב"ה), הוא לפי שישראל וקוב"ה כולא חד, ולכן אמירת התורה שלו היתה עה"פ שבת אחים גם יחד שקאי על היחוד דקוב"ה וישראל (כמובא לעיל בתחלת המאמר). ויש להוסיף, דזהו גם מה שבדרוש שלו (שעל ידו פעל ירידת גשמים) מדובר בענין אהבת ישראל, שגם אלה שבתחלה היו מגיחי קרבא דבעו לקטלא דא לדא, לבתר אתהדרו ברחימותא דאחיה, כי ע"י האהבה והאחדות דישראל מתגלה האהבה והאחדות דישראל והקב"ה. דע"י שבת אחים (האהבה והאחיה דישראל) נמשך להיות גם יחד, גם לאכללא עמהון שכינתא.

(41) ראה זח"ג עג, א.

(40) ראה עד"ז סה"מ מלוקט ח"ג ע' צג ואילך.

ביאורים במאמרי רבינו

כלומר, בנוף שני. ונמצא שבבן ישנם ב' עניינים: הא' הבן (האב) שבו. והב' הצורה שנמצא באופן נבדל. ועד"ז בנוגע לישראל וקוב"ה.

וכאשר מתגלה בהם (ע"י לימוד התורה) ענין זה שהם חד עם העצמות, אזי הוא כולל בתוכו את שני המעלות גם יחד, מחד הוא עומד במדרגה גבוהה, מצד זה שהוא מושרש בהעצמות, ולכן בכוחו לצוות גם על מדרגות נעלות ביותר, ומאידך המשכה היא מצד המטה ונקראת עבודת האדם.

(20) "ע"י אחדות ישראל מתגלה האחדות דישראל והקב"ה" מלבד זאת שאהבת ישראל כוללת גם את אהבת ה' מצד זה שישראל הם חלק אלוקה ממעל ממש, שלכן האהבה את ישראל ממילא אהבה את ה', הנה נוסף לזה, שעל ידי העבודה באהבת ישראל זוכה גם לאהבת ה' באופן נעלה יותר (ראה בספר השיחות הש"ת עמ' 8).

שבכל אחד מהם חסרה מעלתו של השני, אלא שכל אחד מהם כולל את שתי המעלות גם יחד. והיינו, שניתן להמשיך ממדרגות גבוהות ביותר באופן של ציווי, ואעפ"כ ישנה גם המעלה שבעבודת האדם שההמשכה היא מצד המטה.

והביאור בזה:

שורש הנשמות הוא בעצמות או"א"ם, והיות שבעצמות או"א"ם אין נתינת מקום לדבר שהוין ממנו, לכן השורש דישראל הוא באופן שהם חד עם העצמות. לא זו בלבד, אלא שגם כאשר הם למטה מהותם היא חד עם העצמות ורק אופן ההימצאות שלהם הוא כמצויאות נפרדת.

דוגמא לדבר, בדרך אפשר, מאב ובן. כח החולדה שבאב הוא לא כח לברוא דבר אחר אלא הוא כח התפשטות מהאב, ובמילא הבן הוא לא דבר אחר מהאב כי אם התפשטותו של האב, אבל הוא נמצא באופן נבדל,

ח) וזהו כשמן הטוב גו', שמן הוא חכמה, תורה, ושמן הטוב הוא פנימיות התורה.⁴² ויש לקשר זה עם מ"ש במפרשי הזהר⁴³, דשמן הטוב הוא הארת יסוד דעתיק, כי גליא דתורה שייך לאריך ופנימיות התורה לעתיק. וזהו שבת אחים גם יחד כשמן הטוב גו', שבכדי להיות שבת אחים הוא ע"י לימוד פנימיות התורה. וממשיך בכתוב יורד על הזקן זקן אהרן שיוורד על פי מדותיו, שהם שתי ירידות. זקן הוא הבנת והשגת התורה, זקן שקנה חכמה⁴⁴, ומדותיו הם לבושי המצוות⁴⁵. שהלימוד דפנימיות התורה צריך לחדור (דורכנעמען) כל הכחות שלה הן ההבנה וההשגה והן המעשה בפועל. ועי"ז נעשה שבת אחים גם יחד, שהאהבת ישראל שלו היא באופן דשבת אחים (התקשרות, דוגמת קישורי תנאים) ויתירה מזו באופן דגם יחד (יחוד דנשואין), ועי"ז קוב"ה אצית למילוליהו ונעשים כלים לקבל ההשפעה מאו"ס שאין בו הגבלות, גם לא ההגבלה דחכמת התורה, שהקב"ה עצמו משפיע לכאו"א מישראל רב טוב בטוב הנראה והנגלה, בבני חיי ומזוני רויחא.

42) ראה גם ד"ה כשמן הטוב תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' רצ) דשמן הטוב הוא פנימיות ח"ס כו' טעמי תורה שיתגלו לעתיד.
43) הובא באור התורה (יהל אור) לתהלים על הפסוק ע' תקה.
44) ראה קידושין לב, ב.
45) אוה"ת שם. סה"מ תרע"ח שם.

— ביאורים במאמרי רבינו —

משמעויות בעבודת ה'

המעלה בלימוד תורת החסידות

כמה וכמה דרכים ואופנים הם בעבודת ה', לכל אחת יתרון ומעלה משלה, גדלה מעלתה ויתרונה של לימוד תורת החסידות שכוללת בתוכה את כל המעלות והיתרונות.

ובפרטיות יותר: עבודת התפילה – מצד החידוש שישנו בעבודת וזיכוך התהתונים, יש בכוחה להמשיך את או"ס ולהכין את העולם שיהיה כלי לאו"ס, אך העבודה עצמה היא עבודה פשוטה.

לימוד התורה – מעלתה היא בעבודה עצמה, האדם הלומד חוזר על "דבר ה'", אך אין היא מומשיכה את או"ס.

תורת החסידות – כוללת את כל המעלות. היא עצמה דבר ה', ובנוסף לזה מצד הפשיטות שבה מאיר בה או"ס, ולאידך על ידה מתגלה העניין ד"ישראל וקוב"ה כולא חד" ועי"ז גם המטה הוא חד עם אלוקות.

